

nahajajo goličave, ondi ne išči, dragi moj, dobrih nasledkov gozdnih. S tem ni vse dognano, da gozd le po imenu obstoji, temuč da je gozd, kakor ima gozd biti, poln drevja in dobro gleštan. Tudi listja za steljo ne bo v gozdu, ako drevje iz zemlje ne dobiva po tistih potih vlage, kakor smo jih gori popisali.

Gospodarske skušnje.

* Saje — gnoj za sadna drevesa. V vsaki hiši nabere se konec zime dosti sáj. Treba pa je, da se vé, da so saje posebno dober gnoj za sadna drevesa, ker ne samo da jih redijo, ampak jih tudi zdravijo, kadar boleajo in s svojim smradom podé od njih vsaki mrčes. Skušnja uči, da so se ostarela in skor da že umrla drevesa zopet omladila, kadar je gospodar s sajami posipal zemljo okoli njih in jo prekopal, da so saje prišle do korenin.

„Gospod. List.“

Gospodarske novice.

* Jagnje 4 leta v maternem telesu. V vasi Spanavi na Marškem se je celó nenavadno pripetilo, da je bila ovca 4 leta breja. Prvo, drugo in tretje leto je bila zdrava, še le preteklo jesen je začela hirati, pa jedla je še zmiraj rada. Gospodar, kmet Andrej Löw, jo je o Božiču zaklal, da mu ni popolnoma shujšala. Ko so jej trebuh preparali, so v trebuhu našli veliko bulo — maternica (telečnjak) je bila — kakor hrustanec trda in zrašena z bližnjimi trebušnimi deli; v njej pa je ležalo jagnjiče popolnoma izrašeno v naravni legi, glava in sprednji deli života pa že spremenjeni v neko belo in mehko tvarino brez krvi; zadnji konec je bil zdrav in krvi poln, koža čez in čez s tanko volno poraščena.

* Družba za umetno izrejevanje rib — se je ustanovila v Salzburgu; c. kr. ministerstvo je že potrdilo njena pravila (statute); imenovala se bo, ker hoče podpirati umetno ribjo rejo po vsem našem cesarstvu, „prva avstrijska glavna družba za umetno ribjo rejo v Salzburgu.“

Zdravniške reči.

* Zdravilo zoper božjast ali togoto. — Iz Berolina je „Novicam“ došlo pismo od tajnika Wepler-a, da neki velik gospod vé za mnogo skušeno zdravilo, ako človeka meče in božjast lomi. Mi sicer ne stavimo na taka priporočila nobenega zaupanja, ker vémo, da ta strašna bolezen izvira iz mnogih vzrokov in se tedaj ne dá po enem kopitu ozdravljati. Ker pa so taki reveži včasih že vse zdravnike skusili in jim nobeden ni mogel pomagati, ni jim zameriti, ako skušijo še, kar se s tako hvalo priporoča. In samo iz tega ozira povemo, da, kdor želi poskusiti tudi to zdravilo, naj se obrne v Berlin do gospoda, kteremu se naredi pismo tako: „Herren Secretär W. Wepler in Berlin, Oranienstrasse Nr. 32“, pa naj tudi vpraša: ali to zdravilo ni zmes kakošnih strupenih ali sicer hudih in zdravju nevarnih reči?

Drobtinice

našim hišnim gospodarjem in gospodinjam.

Dobro znamenje.

Dr. Franklin pravi: „Kadar vidim hišo dobro oskrbljeno z bukvami in časniki, gotovo vé, da se v njej najdejo tudi dobro izrejeni otroci; — kjer nimajo ne bukev ne časnikov, tamo so otroci nevedni ali zelo zanemarjeni. — Resnico govori mož.“

Vroča leta.

Zapazilo se je, da v našem stoletju se ima vsako deseto do dvanajsto leto šteti med posebno vroča leta. Tako je bilo 1811. leta, katero sloví zavolj obilega in dobrega vina. 1822. leta, tedaj 11 let kasneje, bila je tudi ravno tako velika vročina, — 1834. leta tudi tako in čez 12 let 1846. leto tudi tako vroče in tudi tako 1856. leta — kaj pa letos?

Jugoslavenstvo.

* 26. zvezek po gospod prof. Janežiču izdajanega „Cvetja iz domačih in tujih logov“, katero je po lepi svoji izbirkí prozajičine in pesmiške tvarine in po nizki ceni vreden čedalje več naročnikov, je prinesel dogotovljene Umekove pesmi, ki so prišle še tudi v posebnem iztisku pod naslovom „Pesmi. Zložil Anton Umek Okiški“ na svetlo. Gosp. Umek je Slovencem priljubljen pesnik; tudi „Novice“ so že marsiktero njegovih pesem prinesle, ko je še učenec ljubljanske gimnazije bil. Zdaj je vse zbral v kitico, kateri je dodal še nekoliko novih, in vse poslal z oglasnico po svetu, ktera nam kaže tudi bistveni značaj njegove poezije, ki se strinja v besedah „Domovina — Bog.“ S to-le skromno popotnico jih namreč blagi pesnik sam pošilja na dan:

Slovinci dragi! slave ne želimo,
Saj je ljubezen radostna razlog,
Da dneva belega se veselimo,
Veljá nam gëslo: „Domovina — Bog!“

* 45. list „Slovenca“ je prišel na svetlo v večí in ličnejši obliki, kakor je dozda izhajal, in tako bode tudi vprihodnje. Naravno je tedaj, da mu je tudi naročnina nekoliko viša, po kateri po pošti prejemam za celo leto veljá 7 gld. 50 kr., za pol leta 3 gld. 80 kr., za četrto leta 2 gld. Od rodoljubnih Slovencev je pričakovati, da se mu oglasi naročnikov obilo.

* Mali ratar — se zove knjižica, ki jo je v hrvaškem jeziku spisal za kmetiško mladino prof. Fr. Klaić in je na svetlo prišla v zalogi zagrebškega knjigarja L. Hartmana. 7 pól debela knjižica veljá le 30 nov. krajc. — Od istega pisatelja tiska se tudi „Mala gospodarica“ in bode kmali gotova. — Naznjanaje te knjigi vprašamo: ne bi tudi Matica naša se lotila tacihi knjižic, ki bi dobro došle mladini v ljudskih šolah? Kaj ko bi napravili tudi mi „malega ratarja“, „malega vrtnarja“, „malega čbelarja“, „malega svilarja“ itd.? Knjižice male pa prav dober kup.

* Časopis za gospodinje. — V Pragi je začel izhajati česki časnik za gospodinje pod imenom „Hospodyně.“ Vreduje ga A. Meliševa; vsak mesec izhaja en list, in veljá za pol leta 1 gold. — Vidi se iz tega, da tudi gospodinjam je treba časnika, ki jih podučuje v gospodarskih rečéh, in da tudi gospodinje, ako hočejo napredovati s časom, se ne smejo odtegniti časnikarskemu berilu.

Jezikoslovske drobtine.

Spisuje Janko Pajk.

Slovenska slovnica v ožem pomenu kakor gramatika je že do dobrega vtrjena. Ne dá se isto reči o slovarju. Kar se tega tiče, bode še treba mnogo tujk z domačimi besedami nadomestiti, mnogo krivo pisane, pa domačega popraviti. Evo za premislek od vsacega nekaj!

1. Inako = sicer.

V „Novicah“ leta 1863. stran 322. priobčuje nekdo besedo „nako“ za „sonst, übrigens.“ Navadna je, pravi, na Štajarskem. Pomislil sem nekoliko o njeni etimo-

logii, pa brž se mi ena zazdi. Na Štajarskem, mislim sam pri sebi, je tudi znana beseda in a č e (anders, sonst). Kaj, ko bi ona tej enaka bila? Tedaj bi steblo bilo in = drug; pritkljej — ak, primeri en-ak; i bi bil spredi odpadel, najbrž zarad jambiškega naglasa, toraj 'n á k o, kakor 'm á m o za im á m o, 'zdr é t i za izdr é t i, ne 'd é, za ne id é (na Gorenškem). Tudi pomen besede nako bi potrjeval to izpeljavo, namreč nako = in a č e, to te ne sme motiti, ako se zmisliš na daleko = daleč(e), oboje na Štajarskem govorno. Tako bi se tedaj smelo reči in pisati: „To je inako lepo, pa predrago“; „tako stori, inako jih dobiš.“ Ali bi se smelo tudi tako reči: „Če tako storite, drago mi bode, inako pa storite, kakor mislite?“

Na onako ni pri besedi nako misliti, ker je pomen zoper to.

2. Pravo = prav'.

Mi pišemo: „To je prav; prav imaš; prav iz Kranja; prav za prav; prav dobro itd.“ Ali je to tudi „prav“ pisano? Meni se vidi, da ne. Mislil bi človek, da je to nemškutarjenje. Zakaj Nemec v predikatu ne pregibuje adjektiva: das ist recht; du hast recht; recht gut. Ali pa je to „prav“ le skrajšanje, kakor se pravi kak' za kakó, tak' za takó, vin' za vino? Gotovo je samo eno, in to je, da se „prav“ po slovanski sintaksi opravičiti ne dá. Ako nas kdo boljšega ne prepriča, pišimo: to je pravo; pravo imaš; pravo iz Kranja; pravo za pravo; namesti „prav dobro“ pa „jako dobro“, kakor pravijo Slovenci za Sotlo. — Da bi ta „prav“ takošen substantiv fem. bil, to bo težko dokazati.

Vraže pučke (ljudske) iz Istre.

Zapisal v ondi navadnem jeziku J. V.

Ostriženi ili izčesani lasi se hitu (denejo) na vetar, da jih tičiči najdu, nazla (gnjezda) pletu i Boga hvalu.

Ako nevesta na piru (svatbi) ne pleše, njoj konoplje ne rastu. Ako ne plače (joče), ko ju peljaju od matere, njoj se kvas birsi i kruh se joj neće kisati.

Ako noseća žena človika oštro pogleda, kadar jé, a njoj ne ponudi, mu dá jačmik (ječmen) na oči; ako se pa tem jačmiku z brusom (oslo) trikrat potegne, dobi ona žena na prsa z brusu (neko bolezen).

Ako gré babica curat, ko nese otroka h krstu ili od krsta, nemore ta otrok cura držati ponoći. Ako se najdu tri mali, još goli mišiči i se vfrigaju, i dadu otroku pojesti, da nezna, gotovo pomaga.

Ako se ovca ne more objanjiti, se zemu dve robe, ke na dva kraja (konca) v zemlju rastu, ter se stavu na križ priko ovce, pak se laglje objanji.

Za zdravom Mariom se ne sme švikati (zvižgati), aš se Mati božja plače.

Mrtvemu detetu se mora stomanjica (srajca) prepašati, da more z angeli rožice v nadarca (nedrije) brati, drugač ne bi smelo ž njimi, a u krilce ne bi jih smelo brati.

Na dan sv. mladenčev se zame praska (šiba) ter se gré od žirnega stabla do stabla, i se udare stablo govoreć: „žiru rodi, žiru plodi!“ i to je žire mladenčati.

Ozir po svetu.

Državni stroški za šolstvo, véde in umetnosti.

Oton Hausner je v Lvovu izdal primerjajočo štatistiko Evropino (vergleichende Statistik von Europa), v kateri so na drobno popisani raznoteri stroški evropskih držav.

Zanimiv je ta popis o tem, koliko ta ali una država izdá leto in dan za stroške nauka, védnosti in umetnosti v primeri z armadinimi stroški.

Vse države v Evropi izdajo za šolstvo in védnosti le 145 milijonov in 480.000 frankov: angleška nekaj čez 29 milijonov, francozka čez 25, ruska čez 18, laška čez 15, pruska čez 15, španjska čez 8, avstrijska čez 6, belgiška čez 5, švicarska blizo 4, turška čez 5, nizozemska in švedska čez 2 milijona, rimska 180.000, srbska 150.000 frankov itd.

Vidi se iz tega, kako malo države privoščijo nauku, védnostim in umetnostim, mimo tega, kar se obrne na armade, za ktere se v mirnih časih 17krat več potrosi kakor za šolstvo, véde in umetnije.

Le 4 manjše države (švedska, švicarska, belgiška in nizozemska) — in ne ena vélika! — obrnejo za šolstvo saj 3 gold. od 100 svojih državnih dohodkov. Med vélikimi državami (se vé da v premeri njihove velikosti, njihovih stanovnikov in dohodkov) laška o tem največ stori, pruska malo, avstrijska pa še veliko veliko manj, tako, da le rimska ji je enaka in da le turška je še za njo. Med nemškimi stori virtemberška za šolstvo in védnosti največ, hanoveranska najmanj.

Hausner primerja stroške za šolstvo, védnosti in umetnosti tudi s številom stanovavcev in kaže, da v vsi Evropi se po vsem le 51 soldov leto in dan potrosi za 1 človeka.

Ako se pa pogleda v posamezne države, so razločki veliki v tem. Največ izdajo za šolstvo v Bremen, Frankobrodu, Švajci, Belgii, Virtembergu, Saksonii in Anglii, — v teh državah se šteje od 1 do 2 frankov (en frank je po našem denarji 40 krajc.) na 1 človeka. Še veliko manj, to je, le 52 do 94 soldov, se šteje na enega človeka za stroške nauka, v 15 drugih evropskih državah, med kterimi je francozka, laška, pruska, danska, španjska in še druge. Manj od teh, in sicer le od 22 do 49 soldov izdajo za šolstvo za 1 človeka v Švedii, na Grškem, Ruskem in še 4 drugih državah. Še veliko manj v Avstrii, kjer dohaja za ta namen na 1 človeka 19 soldov, v Romanii 16, v Srbii 14, najmanj pa v Turčii, kjer se počez le 5 soldov obrne za 1 človeka na šolstvo.

Dalje primerja Hausner stroške šolske s stroški armadinimi v različnih državah evropskih, in kaže, da v vsi Evropi so šolski stroški v tolikošni primeri do armadinih kakor 1 do 17, to je, na 1 frank šolskih stroškov hodi 17 frankov armadinih stroškov. Razloček je pa velik med posamesnimi deželami. Po številkah se kaže, da Švajca, ktera v mirnih časih nima armade, je v Evropi edina država, kjer stroški za šolstvo več znašajo kakor za armado. Španjska država med vsemi velikimi državami najmanj potrosi za armado, tako, da šolski stroški znašajo še skor deseti del armadinih; že več potrebuje armada na miroljubnem Angležkem, in še več na Pruskem, Avstrija pa celó 60krat več izdá za vojake kakor za šolstvo, védnosti in umetnosti, in le turška še več, kjer na 1 frank za šolstvo hodi 155 frankov za armado.

Nova pisma iz Srbije o Srbii.

Iz Leskovca smo potovali v lepo vas Knjić, ki je, slobodno rečem, še nekoliko večja od Dunaja. Knjić je selo, v kterem se je Štefan Knjićanin, slavni junak in predvoditelj Srbov proti Mažarom, rodil in po nji dobil svoje ime. Knjić ima lepo novo cerkev, šolo itd.; med mnogimi v širjavo in daljavo raztrese-nimi hišami je pa najlepša Knjićaninova pod nekim malim hribom vsa iz rezanega kamenja zidana; tlanjena so po lepih sobah, vežah in kuhinjah vsa iz lepega be-